

Barn- och utbildningsförvaltningen
Katarina Lundquist
Epost: katarina.lundquist@vasteras.se

Utbildningsdepartementet

Yttrande till Utbildningsdepartementet över promemorian Avveckling av studiestartsstödet (U2025/00711)

Sammanfattning

Eftersom studiestartsstödet i stor utsträckning går till fel målgrupp har regeringen i budgetpropositionen för 2025 gjort bedömningen att studiestartsstödet bör avvecklas. Regeringen anser i propositionen att det är angeläget att stödet fasas ut och föreslår därför att medlen minskas redan för 2025 och att stödet ska vara helt avvecklat till den 1 januari 2026. I promemorian föreslås det därför att studiestartsstödet avvecklas genom att lagen om studiestartsstöd upphävs.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Promemorian och dess förslag har bearbetats inom barn- och utbildningsförvaltningens enhet Vuxenutbildningscentrum, VUC. Den övergripande ståndpunkten är att det förslag till avveckling av studiestartsstödet, som framgår av promemorian, inte sker och att regleringen av stödet istället ses över. Därtill också att kravet på att vara inskriven på Arbetsförmedlingen tas bort, vilket är i samklang med Arbetsförmedlingens nya direktiv om att endast arbeta med personer som har gymnasiekompetens.

Övergripande synpunkter

Västerås Vuxenutbildningscentrum delar i stort promemorians slutsats om att stödet i många fall beviljats till fel målgrupp, inte alltid men ofta.

Då det vid genomläsning identifierats svårigheter med vissa delar i promemorians innehåll kommer nedan en vidare beskrivning av dessa, styckena överensstämmer med promemorians kapitelindelning.

Kapitel 3 - Den nuvarande regleringen

Av promemorians tredje kapitel kring den nuvarande regleringen framgår följande:

Studiestartsstöd får bara lämnas till den som är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Det finns därtill ett arbetslöshetskrav som den sökande ska uppfylla enligt 6 § i lagen om studiestartsstöd och 4 § i förordningen (2017:532) om studiestartsstöd.

Stödet får lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning i folkhögskola (5 § förordningen om studiestartsstöd).

En kommun som väljer att använda studiestartsstödet ska uppmana personer i hemkommunen, som kommunen anser kan antas höra till målgruppen för stödet och som kommunen bedömer är prioriterade, att ansöka om stöd. En sådan ansökan ska lämnas till kommunen. Kommunen ska sedan vid prövningen av ansökan bedöma om den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet. Om kommunen bedömer att den sökande inte uppfyller målgruppen, eller om en ansökan kommit in till kommunen utan att den enskilde uppmanats att ansöka ska kommunen avslå ansökan. Om kommunen bedömer att den sökande uppfyller villkoren, ska kommunen i stället överlämna ärendet till Centrala studiestödsnämnden som prövar övriga förutsättningar för stödet (26–28 §§ lagen om studiestartsstöd).

Kommentar:

Ovanstående lydelse kräver generellt mer resurser i varje kommun. Hanteringen av beslut avseende studiemedel till vuxna är inte en vana för Komvux, då detta normalt är CSN:s ansvar. Ovanan kan medföra att en kommun tar emot ansökningar från "fel målgrupp" för stödet. Försvårande omständigheter är också att de individer som stödet är tänkt till, inte har den digitala kompetens som krävs för ansökan, saknar kunskaper i det svenska språket eller inte är inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Västerås har genomfört en workshop tillsammans med CSN för att få ytterligare information om hur rätt målgrupp kan nås. En problematik som uppmärksammas och som påverkar personalen, är när individer av andra myndigheter blivit "lovade" detta stöd men sedan blir nekade i Vuxenutbildningscentrums hantering. Detta genererar heta känslor och ibland rena hot.

En lösning att föredra vore att stödet betalas ut på annat sätt, utifrån underlag från studieplaner i varje kommuns elevhanteringsregister för utbetalningar via CSN.

Kapitel 4 Studiestartsstödet ska avvecklas

Enligt regeringens proposition Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd (2016/17:158) ska studiestartsstödet vara ett verktyg för kommunerna för att kunna öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov som annars inte hade valt att studera. Det är avsett för personer med kort tidigare utbildning och en person som har en gymnasieexamen bör endast i undantagsfall kunna komma i fråga för stödet. Stödet ska hanteras på ett rättvist och rättssäkert sätt och för att det ska vara möjligt ska kommunerna ta fram lokala riktlinjer för hur stödet ska användas och vilka tolkningar som ska göras (prop. 2016/17:158 s. 30, 35 och 41).

Kommentar:

I Västerås kommun finns många personer vars tid för etableringsersättning har passerat och därför uppbär försörjningsstöd via kommunen. Dessa är därmed inte inskrivna på Arbetsförmedlingen. Om stöd för studier förenas med krav på inskrivning hos Arbetsförmedlingen, kan det medföra utlösningseffekter för individer som stödet hade för avsikt att nå. Den digitala kompetensen hos

individen och avsaknad av exempelvis Bank-Id kan också vara hinder för en ansökan av detta bidrag.

Västerås har valt att använda detta bidrag. Ett försvårande inslag för nyttjandet av detta bidrag är dock att studiestartsstöd endast får lämnas till den som är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Det finns också ett arbetslöshetskrav som den sökande ska uppfylla enligt 6 § lagen om studiestartsstöd och 4 § förordningen (2017:532) om studiestartsstöd. Om detta stöd ska kunna nyttjas, där fokus är på personens behov av studier, krävs ett mer omfattande samarbete med Arbetsförmedlingen.

Kapitel 6 Konsekvenser

Enligt promemorians kapitel 4 om att studiestartsstödet ska avvecklas beskrivs att det svenska studiestödet är ett av världens mest generösa studiestödssystem och för den målgrupp som studiestartsstödet är avsett för finns det goda möjligheter att få det högre bidraget inom studiemedlen. Därtill framgår också att målgruppen för det högre bidraget på många sätt liknar den målgrupp som studiestartsstödet riktar sig till i dag.

”Båda stöden riktar sig primärt till personer med kort tidigare utbildning och stora utbildningsbehov. Den högre bidragsnivån inom studiemedlen är visserligen något lägre än studiestartsstödet men totalbeloppet inom studiemedlen, dvs. studiebidrag och studielån sammantagna, är samtidigt högre än den bidragsnivå som studiestartsstödet kan erbjuda. Studiebidraget inom studiemedlen är också till skillnad från studiestartsstödet pensionsgrundande. Genom det högre bidraget kan även skuldsättningen hållas nere för studier på lägre nivåer. Målgruppen för studiestartsstödet har därutöver goda möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå vid deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program och då med etableringsersättning eller aktivitetsstöd” (Utbildningsdepartementet U2025/00711, s.19).

Kommentar:

I slutet av ovanstående citat, hämtat från promemorian, beskrivs att målgruppen för studiestartsstöd har goda möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå vid deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program och då med etableringsersättning eller aktivitetsstöd. Förvaltningen vill i sammanhanget lyfta att etableringsersättning och aktivitetsstöd endast gäller för en kortare tid. Dessa personer blir sedan utskrivna från Arbetsförmedlingen och har därmed inte längre möjlighet att ansöka om detta stöd.

Målgruppen för stödet utgör en sårbar grupp i samhället där det ofta finns brist på kunskap om det svenska bidragssamhället i stort och där förmågan att ta till sig och omsätta information är begränsad. Det är därför viktigt att värna denna grupp och att, i stället för att avveckla studiestartsstödet, se över tillämpningen av stödet. Därtill föreslås också att kravet på att vara inskriven på Arbetsförmedlingen tas bort.

I promemorians avsnitt kring konsekvenser för jämställdheten dras slutsatsen att förslaget till avveckling inte påverkar jämställdheten. Detta med anledning av att studiestartsstödet är utformat på ett könsneutralt sätt och att avvecklingen kommer att påverka både kvinnor och män. Därtill också att kvinnor och män har samma möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå på lika villkor avseende studiemedel och bibehållet aktivitetsstöd.

6.9 Konsekvenser för jämställdheten

Kommentar:

Förvaltningen har vid behandlingen av frågan utifrån ett jämställdhetsperspektiv inte nått samma slutsats, dvs, att förslaget inte påverkar jämställdheten. Vuxenutbildningscentrum uppfattar överlag att kvinnor, och speciellt kvinnor med utländsk bakgrund, inte har samma förutsättningar att klara sina studier som män har. I promemorian beskrivs att över 70 procent av de studerande med studiestartsstöd var kvinnor. Att kvinnor får denna typ av stöd bidrar till både ökad integration, ökad chans till egen försörjning men också att fler barn till dessa vuxna får chans att lyckas i samhället. Detta med anledning av att vårdnadshavares kunskaper i olika ämnen och förståelse för det svenska skolväsendet kan bana väg för och ge effekt på barnens möjligheter att lyckas i skolan.

En annan viktig aspekt som framkommit under förvaltningens behandling av denna remiss är att Vuxenutbildningscentrum i sina avbrottsanalyser ser flera elever som är ensamstående med barn hade gynnats av detta bidrag. Flera av dem har beviljats studielån i stället för detta stöd och detta påverkar deras möjligheter till att slutföra kurserna.